

TÜRKÇE EĞİTİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET KULLANMA
YETERLİLİKLERİ (SAKARYA ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ)

Arş.Gör. Onur İŞBULAN, Zeynep DEMİREL, Ahmet DEMİR.....148

YAPARAK-YAŞAYARAK ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN ÖĞRENCİLERİN
BİLİMSEL SÜREÇ BECERİLERİNE ETKİSİ

Yrd.Doç.Dr. İbrahim BİLGİN, Azade TOKSOY.....161

YERİNDEN YÖNETİMLER VE EĞİTİM

Engin ASLANARGUN.....173

II.DÜNYA SAVAŞI SONRASI TÜRKİYE- SURIYE SİYASİ İLİŞKİLERİ (1945-1990)

Yrd.Doç.Dr.Yüksel KAŞTAN (Z.K.Ü.)
kastanyuksel@hotmail.com

ÖZET

Suriye Fransa'dan 1936 yılında ayrılarak bağımsızlığını kazanmasına karşın II. Dünya Savaşı nedeniyle devlet geleneğini oluşturamamıştır. Bu nedenle savaş sonrası ülkede art arda hükümet darbeleri meydana gelmiştir. 1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulmuştur. Türkiye ve İsrail'in ABD politikasını desteklemesinden tedirgin olan Suriye kendini güvende hissedebilmek amacıyla SSCB'ye yaklaşmıştır. Soğuk savaş dönemi içerisinde Türkiye-Suriye siyasi ilişkileri ABD, SSCB, İsrail ve Arap devletlerinin güdümünde gelişmiştir.

Bu çalışmada II. Dünya savaşı sonrasındaki süreçte Türkiye'nin sınır komşusu olan Orta-Doğu ülkelerinden Suriye ile arasındaki siyasi ilişkiler incelenmiştir. Siyasi ilişkiler içinde bu ülkedeki siyasi süreç ve Türkiye'nin Suriye dış politikası yer almaktadır. Çalışmanın sonunda bu süreç incelenerek bir sonuca varılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Suriye, siyaset, ilişki, II.Dünya Savaşı sonrası.

TURKEY- SYRIA POLITICAL RELATIONS AFTER THE WORLD WAR II. (1945-1990)

ABSTRACT

Although Syria was separated from France in 1936 and won independence, Syria was not been able to establish a country custom due to world war II. Therefore, many coup d'etat occurred one after another. In 1948, Israel was established. Since Syria was disturbed due to the fact that Turkey and Israel backed up USA politics, Syria approached to SSCB in order to peel safe. During cold war period, political relations between Turkey and Syria was developed under the influence of USA, SSCB, Israel and Arab countries.

In this study, political relations between Turkey and Syria during the period after world war II. Was investigated. Among the political relations, political period in this country and foreign politics between Turkey and Syria are found. At the end of the study, it was tried to reach a conclusion by investigating this period.

Key Words: Turkey, Syria, politics, relation, After world war II.

GİRİŞ

II. Dünya Savaşı'na kadar Suriye'de Fransızlar söz sahibi iken, II. Dünya Savaşı sonrasında Ruslar hâkimiyetini devam ettirmiştir. SSCB Suriye'deki bu nüfuzunu 1990'lara kadar devam ettirerek kontrolü elinde bulundurmıştır. 1990'dan sonra SSCB'nin parçalanma sürecine girmesiyle bölgedeki nüfuzunu kaybetmeye başlamıştır.

Asırlar boyunca her zaman önemini kaybetmemiş olan Mezopotamya daima birçok ülkenin sahip olmaya çalıştığı topraklar olmuştur. Osmanlı Devleti'nin I.Dünya Savaşı sonunda yenik kabul edilmesi ile Suriye Osmanlı Devleti'nden ayrılmıştır. I.Dünya Savaşı sonunda işgal edilmemiş Osmanlı toprakları son Osmanlı Meclis'i Mebusan'ın almış olduğu Misak-ı Milli ile vatan kabul edilmiştir. Türk Kurtuluş Savaşı'nın meşruluğu bu sınırların savaş sonunda haksız yere işgal edilmesinden kaynaklanmıştır. Türk Kurtuluş Savaşı sonunda uluslararası siyasi arenada kabul edilen Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye Cumhuriyeti'nin siyasi sınırları belirlenmiştir. Türkiye'nin Suriye sınırı daha sonra yapılan anlaşmalarla yeniden yapılandırılmıştır. Türkiye'nin sınır komşusu Suriye'nin II. Dünya Savaşı sonrasındaki siyasi gelişiminde ve Suriye'nin dış siyasetinde Türkiye'yi yakından ilgilendiren hadiseler meydana gelmiştir.

A.SURİYE'DEKİ SİYASİ GELİŞMELER

Suriye 1936 yılında Fransa'dan bağımsızlığını kazanmıştır. Bir süre sonra II.Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle ülkede siyasi istikrar ve devlet geleneği birden bire oluşturulamamıştır. Şükrü El-Kuwatlı II. Dünya Savaşı devam ederken Suriye'de 1943 yılında Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Suriye Fransa'nın II. Dünya Savaşı sonrasında 1946 yılında Suriye'den tamamen çekilmesi ile Batı yerine SSCB'nin nüfuz bölgesi haline gelmiştir. II.Dünya Savaşı sonrasında 1945- 1949 yılları arasında Suriye devlet kademelerinde yapılanmaya çalışmıştır. 1949 yılından sonra ülkede karışıklıklar meydana gelmiştir. 1949- 1953 yılları arasında 3 defa hükümet darbesi ve 21 kabine değişikliği yapılmış ve bu dönemde 2 defa da askeri diktatörlük kurulmuştur. 1949 yılı başında Albay Hüsnü Zaim ilk önce darbe ile hükümeti eline geçirmiştir. Fakat Zaim Hükümeti 14 Ağustos 1949 tarihinde yine başka bir Albay Sami Hinnavi tarafından devrilmiştir. Çok geçmeden 20 Aralık 1949 tarihinde bu defa Albay Edip Çiçekli Hinnavi Hükümetini devirmiştir. Çiçekli Hükümeti'nin 1953 seçimlerinde rakiplerine göre daha fazla oy alması sonucu 25 Şubat 1954 tarihinde askeri bir darbe gerçekleştirilerek Çiçek hükümetten uzaklaştırılmıştır. Suriye'de artık Rusya yanlısı Baas Partisi öne çıkarak iktidara gelmiştir (Hale,2000: 176-182; Shaw, Shaw,2000: 505-509).

İsrail Devleti'nin kurulması sonucunda İsrail, Filistin ve Arap devletleri arasında bir husumet doğmuş, bundan sonra İsrail ile Arap ülkeleri arasında çatışmalar başlamıştır. 15 Mayıs 1948 günü İsrail Devleti'nin kuruluşunu hazmedemeyen Arap ülkeleri (Mısır, Ürdün, Suriye, Lübnan ve Irak) İsrail'e savaş açmış ve Arap-İsrail Savaşları başlamıştır. ABD ve SSCB İsrail Devleti'ni hemen tanımıştır. 25 Mayıs 1950 tarihinde ABD, İngiltere ve Fransa İsrail ve Arap ülkelerine bölgede savaş çıkarmaması için silah ambargosu bildirgesinde bulunmuşlardır. Mısır'da 1952 yılında Kral Faruk'un yerine Hür Demokratlar Örgütü lideri Cemal Abdülnasır bir darbe ile

yönetime geçmiştir. Nasır Arap milliyetçiliğinin başlaması için büyük çaba harcamıştır (Özel,2002: 10; Armaoğlu,1984: 486,702-703; Gönlübol,1996: 277-279; Armaoğlu,1991: 28-93).

Bu dönemde SSCB'nin güdümündeki Baas Partisi Suriye'nin yanında Arap ülkelerinde de etkili olmaya başlamıştır. SSCB'nin Orta- Doğu'ya tamamen hakim olabileceği amacıyla giriştiği faaliyetleri sonucunda 1958 yılında Suriye ile Mısır birleşerek "*Birleşik Arap Cumhuriyeti*" adını almıştır. Bu birleşme 1948 yılında kurulan İsrail Devleti ve ABD'nin Orta- Doğu politikasına karşı gerçekleşmiştir. Fakat bu birleşme 1961 yılında Suriye'de yapılan bir hükümet darbesi ile son bulmuştur. 1956 yılında İsrail'in Mısır'a saldırısı ile kısa süreli bir savaş olmuştur. Bu savaştan sonra 1964 yılında Doğu Kudüs'te I.Filistin Kongresi toplanmış ve Filistin Kurtuluş Örgütü kurulmuştur (Sander, 1998: 264; Armaoğlu,1984:488-491,504-506,701;Shaw,Shaw,2000:505-509; Gönlübol,1996: 290).

Suriye'de Hafız Esat 1963 yılında Suriye Hava Kuvvetleri Komutanı olmuştur. Hafız Esat 1966 yılındaki hükümet darbesi içinde yer alarak savunma Bakanı olmuştur. Hafız Esat daha sonraki süreçte 1969 yılındaki yarı hükümet darbesi sonucunda Suriye'de iki büyük liderden biri konumuna gelmiştir. 1970 yılında Filistin Kurtuluş Örgütü'ne yardıma giden diğer lider Salah Cadid'in askerleri yenilince, Suriye'de Hafız Esat öne çıkmış ve lider olmuştur. Hafız Esat ilk önce Suriye ordusundan kendine rakip olabilecek Sünni komutanları uzaklaştırmış, onların yerine Şii, Dürzi, İsmaili mezheplerinden subayları almıştır (Sander, 1998b: 219-240; Hopkirk, 1994:20-50; Somel,1995: 597).

Suriye 1967 yılında yapılan üçüncü İsrail-Arap savaşında Golon Tepelerini İsrail'e kaptırmıştır. Mısır, Suriye ve Ürdün'ün birlikte, fakat farklı stratejilerde birbirlerinden uyumsuzca giriştikleri savaş 6 gün sürmüş ve sonuçta İsrail topraklarını 3.5 kat büyütüştür. İsrail stratejik öneme sahip olan bu tepeleri resmen 1981'de ilhak ederek 12.500 Yahudi göçmeni bölgeye yerleştirmiştir. Böylece Yahudilerin sayıları bölgede Dürzilerin sayısına eşit bir konuma gelmiştir. Suriye barış görüşmelerine geçilmenin ilk şartının Golon Tepelerinin geri verilme ve Lübnan-İsrail barışında Suriye'nin söz sahibi olabilmesi öne sürmüştür. Arap ülkeleri Filistin toprakları için kurulan FKÖ'nün özellikle 1974 yılı faaliyetleri sonrasında Rabat'ta Arap Birliği'ni toplamıştır (Sander, 1998: 478; Armaoğlu, 1984: 483,705-721; Shaw, 2000: 505-509; Özel,2002: 11-13; Hale, 2000: 176-182; Gönlübol,1996: 277-279,606; Armaoğlu, 1991: 28-93).

FKÖ'nün iki devletten söz ettiği dönemde Lübnan'da iç savaş baş göstermiş ve bu süreç askıya alınmıştır. 1975'te başlayıp 1988'e kadar süren iç savaşta 3.6 milyon nüfusun yarısına yakını oluşturan ve refah içinde yaşayan Maronitler ve Hıristiyanlar üstünlüklerini yitirmişlerdir. 1980 yılında nüfus sayımına göre % 23 Maronit, % 7 Grek-Ortodoks, % 5 Grek-Katolik ve diğer Hıristiyanların toplamı % 40 ; % 27 Şii, % 26 Sünni, % 7 Dürzü olmak üzere Müslüman nüfus ise % 60 idi. Müslümanlar içinde 1948,1967 Arap-İsrail savaşında Lübnan'a sığınan 360 bin Filistinli de yer almıştır. Artık Şiiiler AMAL ve HİZBULLAH örgütleriyle ön plana geçmişlerdir. Filistin Komandoları yerine artık Amal ve Hizbullah askerleri

geçmiştir. Hizbullah askerlerinin sayısı 3000'i bulmuştur. Bütün bu gelişmelere karşın Lübnan barış içinde ülkeyi imar ederek düzenli, modern bir yaşama kavuşmak istemiştir. Bu da ancak Suriye'nin İsrail'le barışmasına bağlı olmuştur (Armaoğlu,1984: 510,729).

1950'li yıllardan beri İsrail çoğunluğu Hristiyan Lübnanlıların yaşadığı Güney Lübnan'da bir güvenlik bölgesi kurmuştur. Suriye Lübnan topraklarının % 60'ını denetimi altına alan 30 bin kişilik bir ordu yollamıştır. Böylece İsrail Güney Lübnan'dan çekilse bile Suriye'nin Lübnan üzerindeki etkinliğinden vazgeçmeyeceği düşünülmüştür. 1985 yılında Sovyetler Birliği devlet başkanlığına gelen Gorbacov'un ılımlı politikası ve Batı'nın karşısında değil de yanında yer almaya çalışması sonucunda Moskova'ya güvenen ve desteklenen Filistin Kurtuluş Örgütü ile Suriye ne yapacaklarını ve nasıl bir politika izleyeceklerini düşünmeye başlamışlardır. 1991 yılında COMECON ve Varşova paktı'na son verilmesi, 1991'de SSCB'nin dağılması sonucunda SSCB'nin ABD yanında yer alması ve Saddam'ın Kuveyt'i işgali ile başlayan savaş sonunda Orta-Doğu'da tüm dengeler tamamen bozulmuş, kimse nasıl bir politika izleyeceği konusunda belirsizlikler içinde kalmıştır. Kuveyt'te El Sabah ailesi FKÖ'ne maddi desteğini kesmekle kalmamış ülkeden yaklaşık 600 000 Filistinliyi dışarı çıkarmıştır. Böylece FKÖ maddi çöküntü içine girmiş, hatta memurların maaşlarını dahi ödemekte güçlük çekmeye başlamıştır. Bu nedenle Suriye artık İsrail ile barış görüşmelerini desteklemek zorunda kalmıştır (McGhee,1992: 198-268; Hinnebusch, 1995: 7; Özel, 2002: 14).

B.TÜRKİYE – SURIYE SİYASİ İLİŞKİLERİ

Türkiye II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa devletleri ve ABD'nin yanında yer alarak Orta- Doğu dış siyasetini bu ülkelere endeksli yürütmeye başlamıştır. Bu nedenle 1948 yılında Türkiye Birleşmiş Milletler genel Kurulu'nda Filistin'in bağımsızlığını desteklemiş ve oy çoğunluğu ile taksim kararı alındığında, bu taksimi reddeden on üç ülkeden biri olmuştur. 1949 yılında Türkiye'nin İsrail Devleti'ni siyasi olarak tanıması sonucu iki ülke arasında diplomatik ilişkiler kurulmuştur. Türkiye'nin İsrail'i siyasi olarak tanımış olması Türkiye'nin Arap ve Müslüman ülkeleri ile ilişkilerini olumsuz şekilde etkilemiştir. Türkiye 1950 yılında BM'in Cezayir'in bağımsızlığını gördüğü toplantıda Cezayir'in Self-Determinasyon hakkını destekleyici bir tutum almaktan kaçınmıştır. Bundan sonra 1956 yılında Mısır ile İngiltere arasında meydana gelen Süveyş krizi sırasında ve sonrasındaki yaklaşımı yine Avrupa devletlerinden yana olmuştur. Türkiye bu çizgisini devam ettirerek 1957'deki Eisenhower Doktrini'ni desteklemiştir (Kürkçüoğlu,,2002: 35; Armaoğlu,1984: 845-851; Soysal,1995:464).

Soğuk savaş döneminde Orta Doğu da parsellenmiştir. Türkiye ve İsrail ABD yanlısı iken Mısır, Suriye, Ürdün SSCB yanlısı olmuştur. Türkiye yine de 1955 yılında Bandung'ta (Endonezya) yapılan Asya-Afrika Konferansı'nda Türkiye Irak ile birlikte Ürdün ve Lübnan'ın da desteğiyle "Bağlantısızlık" hareketine karşı çıkmıştır. 1955 Bağdat Paktı'nın yapılması ile İngiltere'nin kontrolünde olan Orta-Doğu için bir savunma hattı kurulmuştur. Böylece Irak, Pakistan, İngiltere, İran ve Türkiye ABD'nin yanında SSCB'ye bir set oluşturmuştu. Bu pakt Arapları üçe

ayırmıştır; ilk grupta İran, Irak ve Pakistan, ikinci grupta Mısır, Suriye, Suudi Arabistan ve Yemen, üçüncü grupta ise Ürdün ve Lübnan bulunmaktaydı. Bu durum Türkiye'nin Arap ülkeleri ile arasını açarak önce Mısır, sonra da Suriye ile ilişkilerini gerginleştirmiştir (Armaoğlu,1984: 491; Sander,1998:219-240; Somel,1995: 597).

Suriye'de 1955 yılında Baas Partisi ile Mısır Devlet Başkanı Nasır arasında bir yakınlaşma başlamıştır. Bu süreçte Suriye- Mısır İttifakı oluşmuş ve 1957 yılı başında Suriye artık Rusya yanlısı bir politika izlemeye başlamıştır. Suriye'de Halit el-Azm 1956 yılında Rusya ile bir takım anlaşmalar yapmıştır. Bunun üzerine 1957 yılında Türkiye ile Suriye arasında bir buhran çıkmıştır. Rusya ile yapılan anlaşma gereği Rusya Suriye'ye 500 milyon dolarlık ekonomik ve askeri yardım yapmış, Lazkiye'ye yeni bir liman, Suriye'de karayolları, demiryolları, sulama, enerji finansmanı, 6 adet yeni havaalanı ile silah yarımı yapmıştır. Suriye'de bu anlaşma sonrasında Genelkurmay Başkanlığı'na Albay Afif el-Bızri getirilmiştir. İşte bütün bunlar Türkiye'yi yakından ilgilendirmiş ve hatta tedirgin etmiştir. Tarihte ilk defa Rusya bir Orta- Doğu ülkesine gelmiş ve bu ülke Türkiye'nin güney komşusu idi (Gönlübol,1996: 534-537; Hopkirk, 1994:50-80; Ülker,1995:105-117).

Ağustos 1957'de Irak Kralı Faysal ve Ürdün Kralı Hüseyin İstanbul'a gelerek Celal Bayar ve Menderes ile görüşmüştür. Bu görüşmede ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Loy Henderson da katılmıştır. ABD Başkanı Eisenhower, Menderes'e Suriye'nin saldırısı karşısında ABD'nin Türkiye'ye silah yardımıyla bulunacağını ifade etmiştir. ABD Batı Avrupa'dan bazı hava gücünü İncirlik'e göndermiştir. Türkiye ihtiyatlarını silâh altına almaya başlayarak askeri manevralar düzenlemiştir. Böylece Türkiye- Suriye ilişkileri iyice gerilmiştir. 10 Eylül 1957'de Rusya Başbakanı Bulganin Menderes'e gönderdiği bir mektupta Türkiye'nin Suriye sınırına yığınak yapmasının, ABD'nin silah yardımıyla Rusya'nın üzüntü duyduğu iletmıştır. Ayrıca Bulganin, Türkiye'nin Suriye'ye karşı girişeceği bir hareketin mahalli kalmayacağını belirtmiştir. Hatta Bulganin I.ve II.Dünya savaşlarının bu tür mahalli hareketlerden çıktığını da belirtmiştir (Sander, 1998: 219-240; Soysal,1995:464).

Menderes Bulganin'e 30 Eylül tarihli cevabi mektubunda Suriye'nin gereksizce silahlandığını, bundan endişe edildiğini ve bu silahları başkasına kullanacağını belirtmiştir. Türkiye, Rusya ile iyi komşuluk münasebeti yapmak istediğini belirtmiştir. Bu gelişmeler devam ederken Eylül ortasında Rusya'dan bir ekonomik ve teknik heyeti ile Rus savaş gemileri Suriye'de Lazkiye limanına gelmiştir. Bunun sonrasında Ekim ayında Türkiye- Suriye ilişkileri hat safhada gerginleşmiştir. Rusya devlet başkanı Kruçev 9 Ekim'de bir ABD gazetesine "Eğer savaş patlak verirse, biz Türkiye'ye daha yakınız ve siz değilsiniz. Silahlar ateş almaya başlayınca roketler uçacak ve o zaman düşünmek için vakit çok geç olacak" demiştir (Hopkirk, 1994:30-70).

ABD Dışişleri Bakanlığı 11 Ekim'de bir bildiri ile Kruçev'e cevap vermiş ve Türkiye'nin bir NATO üyesi olduğu hatırlatmıştır. Bunun üzerine Rusya geri adım atmıştır. Suudi Arabistan, Suriye ile Türkiye arasında arabuluculuk yapmış, Ürdün

Kralı Hüseyin de Suriye'ye karşı yumuş ve buhran sona ermiştir. 1957'de Suriye Mısır ile bir anlaşma yaparak 1 Şubat 1958'den itibaren "Birleşik Arap Cumhuriyeti" adı ile birleşme kararı almıştır. Nasır'ın Suriye'deki baskısı sonucu 1961 yılı Eylül ayında yapılan bir darbe ile Suriye Mısır'dan koptu ve Birleşik Arap Cumhuriyeti böylece son bulmuştur.

Türkiye Batı ile ters düşmemek kaydıyla devamlı Arapların yanında yer almaya çalışmıştır. Ama II. Dünya Savaşı sonunda Türkiye'nin içinde bulunduğu konjektör nedeniyle gerek SSCB ve gerekse ABD'nin istekleri doğrultusunda onların yanında yer almak zorunda kalmıştır. 1949 Arap-İsrail arasında yapılan ve silah bırakma anlaşmasından sonra İsrail'i resmen tanımış ve Telaviv'e maslahatgüzar göndermiştir. Maslahatgüzarlığı 1950 yılında elçilik düzeyine çıkarmasına karşın 1956 Kanal Savaşı sırasında İsrail Mısır'a saldırınca Türkiye İsrail'i kınayarak elçisini geri çekmiş ve yerine maslahatgüzar göndermiştir. 1967 Arap-İsrail savaşında Arapları desteklemiş, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 242 sayılı kararınca İsrail'in Batı Şeria, Gazze Şeridi, Doğu Kudüs ve Golon Tepeleri'nden çekilmesini savunmuştur (Musevilerle 500 Yıl,1992; Köni, 1995: 427; Can,1993: 167-174).

BM ile birlikte Türkiye İsrail'in işgal ettiği toraklardan çıkması lehinde oy kullanması yoluyla, Filistin halkına Self-Determinasyon hakkı tanınması ve İsrail'e de devlet kurma hakkının verilmesini desteklemiştir. Türkiye'nin 1960 yıllarındaki bu dış politikasındaki değişimin asıl nedenini uluslararası arenada Kıbrıs konusunda destek bulmayı amaçlaması olmuştur. 1960'lı yıllarda Kıbrıs'ta çıkan olaylar neticesinde Türkiye'nin BM' başvurduğunda Batılı devletlerin desteğini alamamıştır. Kıbrıs konusundaki anlaşmazlıklar ve görüşmelerde Arap ülkelerinin Türkiye'ye karşı oy kullanmaları sonucunda Türkiye Orta-Doğu politikasının eksikliğini hissetmeye başlayarak bu alana yönelmeye başlamıştır. Bundan sonra Türkiye dış siyasette denge politikasına yönelmiştir. Artık Türkiye Arap ülkeleri ile daha sıcak siyasi ve ekonomik işbirliği içine doğru hareket etmiştir. Özellikle 1967 Orta-Doğu savaşından sonra Türkiye'nin bu ülkelerle olan ilişkilerinde ve dış politikamızda olumlu bir sürece girilmiştir. Türkiye 1967 Arap- İsrail Savaşı sırasında Türkiye'deki üslerini ABD'ye kullanma izni vermemiş, Suriye, Ürdün ve Mısır'a yiyecek ve giyecek malzemesi göndermiştir. Artık buna göre Türkiye Orta-Doğu ülkelerinin içişlerine karışmadan tarafsız bir denge politikası güden bir çizgide olacaktır (Armaoğlu,1984: 845-851; Kürkçüoğlu, 2002: 37-38).

Suriye Orta-Doğu'da silahlanmaya hala hızla devam etmiş ülkeler arasındadır. Yakın tarihe kadar İsrail'e karşı silahlanmış ve üstünlük sağlamaya çalışmışken, daha sonra Türkiye'de savunulacaklar arasında yer almıştır. Türkiye, Suriye'nin bu derece silahlanması sonucunda İsrail'e yaklaşarak İsrail ile birçok konuda işbirliği anlaşmaları yapmıştır. Suriye Türkiye'ye karşı Yunanistan'la işbirliği yapmıştır. Suriye-Yunanistan-Güney Kıbrıs arasındaki işbirliğine göre Suriye Yunanistan'ın 12 mil davasını destekleyecek, Yunanistan ise Suriye ve PKK'yı destekleyecek, her iki ülke arasında savunma ve işbirliği anlaşması yapılacak, Türkiye ormanları yakılacak, Yumurtalık petrol boru hattı sabotaj edilecektir. Savunma konusunda eğer iki ülkeden birine Türkiye savaş açarsa diğeri kendiliğinden savaşa katılacak ve birbirlerinin hava ve askeri güçlerinden yararlanacaklardır. Hatta Suriye

Yunanistan'a ülkesinde bir üs dahi vererek kıta sahanlığı ve Kıbrıs konularında çıkan anlaşmazlıklarda devamlı onların yanında yer almıştır. Böylece Yunanistan ve Bulgaristan Türkiye'ye Arap kozunu oynarken Araplar da Yunanistan ve Bulgaristan kozunu oynamıştır. Daha sonraki dönemde Suriye ve Irak'la Türkiye arasında su meselesi ortaya çıkmış ve uzunca süre devam etmiştir (Şalvarcı, 2003: 225-251; Lawson, 1995: 23 ; Kirişçioğlu,1995: 131; Yurtsever, 1995: 117-131).

Esasen Suriye'nin Türkiye'nin toprak bütünlüğünde Hatay nedeniyle hep gözü olmuştur. Suriye ve Irak 1980'li yıllardan sonra PKK'ya SSCB'ye güvenerek destek vermiştir. Beyrut'ta PKK kampı kurulmuş ve yıllarca örgüt buradan yönetilmiştir. Suriye devamlı Türkiye'ye karşı Yunanistan ve Bulgaristan kozunu kullanmış ve buradaki Türk azınlık zor durumda kalmıştır. Suriye bu amacı nedeniyle yıllarca ASALA' ya ev sahipliği ve hatta gizli örgütü "Muhabarar" ile Avrupa'da ASALA militanlarına silah ve cephane yardımı yapmıştır. Suriye'nin ASALA'yı 1983 yılında Tahran ve Bekaa'ya göndermesi ile Suriye ile Türkiye arasında 1985 yılında sınır güvencesi anlaşması yapılmıştır. Daha sonraki süreçte Suriye bir taraftan Türkiye ile iyi ilişkiler kurmaya çalışırken, diğer taraftan ise PKK'ya kucak açarak ev sahipliği yapmış, PKK'nın silahlanmasında ve lojistik destek konularında yardım etmiştir. Suriye, teröre verdiği desteğin sebebinin Türkiye'nin su kaynaklarında denetim kurmasını engellemek olduğunu iddia etmiştir (Kocaoğlu,1995:81-105; Yurtsever,1995:117-131; Ülker, 1995: 105-117; Köni,1995: 41; Okçu,1993:40-75; Çaşın,1995: 53-81; Gresh, Vidal,1991: 11-20;Kürkçüoğlu,,2002: 41; Tartanoğlu,1990: 157; Sezgin,1996: 141; Lawson,1995: 23).

Türkiye 1970- 1980 yılları arasında Irak'a destek vermiş, fakat Suriye bölgede Irak Kürtlerini desteklemiştir. Türkiye 1990'lı yıllarda Irak'ın toprak bütünlüğünü desteklemeye devam etmesine karşın Suriye Kuzey Irak Kürtlerini desteklemiştir. İran kendi ülkesindeki KDP'ye karşı bir hareket düzenlediğinde parti lideri Irak'a kaçmak zorunda kalmış ve faaliyetlerini orada sürdürmeye devam etmiştir. Suriye Irak içinde Kürt liderlerden 1975'ten beri Talabani'yi desteklemiş, kendi ülkesi içinde ise Kürtleri baskı altına alarak sınırlardan geçişi yasaklamıştır. Bu çerçevede Türkiye'nin 1993 yılında Kuzey Irak'a askeri bir operasyonu düzenlediği esnada İran'ın da kuzeyden Irak'a sınır ötesi operasyonu düzenlemiş olması açıkça bölgede Suriye, Türkiye'nin dış politikasını ortaya koymuştur (Baca,1995:343; Yurtsever,1995:117-131).

Türkiye ile Suriye arasında 1987 yılında Güvenlik ve İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır. Ama Suriye, Türkiye'ye karşı PKK terör örgütü ile beraber faaliyetlerine devam edince 1 Ekim 1989'da Turgut Özal tarafından terör konusunda suçlanmıştır. Suriye'nin bir MİG uçağı 21 Ekim tarihinde Türkiye'nin hava sularını ihlal etmiş ve Hatay Samandağı'nda Türkiye'nin bir Tapu Kadastro Uçağını düşürmüştür. Bu olayda Türkiye'nin iki pilot ve üç teknisyeni şehit olmuştur. Aralık 1989'da Suriye Enformasyon Bakanı Salman, Kıbrıs'lı Rum gazetecilere Hatay'ın bir Arap toprağı olduğunu, ancak sorunun kısa sürede çözümlenemeyeceğini ifade

etmiştir. Buna karşılık Türkiye İçişleri Bakanı Abdülkadir Aksu'nun Suriye ziyaretini iptal etmiştir (Baca,1995:343).

Suriye içerisinde de Kürt nüfusu bulunduğundan Kuzey Irak'ta bir Kürt devletinin kurulmasına karşı çıkarak Saddam Hüseyin'i ve Celal Talabani'yi desteklemiştir. Ama Suriye aynı zamanda PKK terör örgütüne de kucak açarak PKK terör örgütünü Türkiye'ye karşı bir koz olarak kullanmıştır. Suriye'nin Türkiye ile siyasi ilişkileri iyi denebilecek düzeyde olmamıştır. Suriye silah gücüne güvendiğinden Türkiye'nin İçişleri Bakanı'nın kendilerinden PKK'ya destek vermemelerini istemesine hiçbir olumlu adım atmamıştır. ABD Orta- Doğu politikası nedeniyle soğuk savaş sonrası yalnız kalan Suriye'yi "Terörist Ülke" statüsünde göstermiştir (Armaoğlu,1984: 845-851).

1991 yılında ABD başkanı Bush'un Orta-Doğu'da doğal kaynakların bütün ülkelerce hakça paylaşılması tezi su konusunda Suriye ve Irak'a büyük koz vermiştir. Türkiye'de yapılan Karakaya ve Atatürk Barajlarına su tutulmaya başlamasıyla birlikte Türkiye ile Suriye arasında su problemi baş göstermiştir. Bu nedenle Suriye de Asi nehrinin sularını tutarak Türkiye'ye akıtmamıştır. Her ne kadar Türkiye, 1987'de merhum Özal döneminde imzaladığı protokole bağlı kalarak Atatürk Barajından yılda 15 milyar metreküp suyu aksatmadan vermişse de, suyun kontrol altına alınmış olması bu ülkeyi diplomatik açıdan Türkiye'ye bağlamıştır. Aslında verilen bu miktar Suriye'nin 11 milyar metreküplük ihtiyacından daha fazlasını oluşturmuştur. Ancak bu durum,Türkiye'nin bu ülkeye karşı her zaman caydırıcı olmasını sağlayan diplomatik avantaj anlamına geldiğinden, Suriye bu durumu kabullenmek istememiştir. Suriye yönetimi de Türkiye'nin su kozuna karşılık, PKK ve onun lideri Apo faktörünü uzun süre caydırıcı bir unsur olarak kullanmaktan uzun süre vazgeçmemiştir (Şalvarcı, 2003: 47,151,311; Köni,1996: 127).

1990'lı yıllarda SSCB'nin dağılma sürecine girmesi ve soğuk savaş döneminin sona ermesi ile Suriye desteğini kaybetmiştir. Suriye dış siyasette yalnız kalmca Türkiye sıkışmış ve PKK terör örgütünü ülkesi dışına çıkartarak desteğini kesmiştir. Suriye su meselesini de eskisi gibi gündeme getirmeyerek Türkiye ile dostluk kurmaya ve Türkiye'ye yanaşmaya başlamıştır (Kocaoğlu, 1995: 81-105; Yurtsever,1995:117-131).

C.SURİYE TÜRKMEN NÜFUSU

1936 yılında Suriye'nin Fransa'dan bağımsızlıklarını kazanmaları ve Hatay'ın Türkiye'ye katılması sırasında bu ülkede kalan Türkmen nüfusunun siyasi ve kültürel hakları ile ilgili herhangi bir konu gündeme gelmemiştir. Suriye'de Türkmenler Lazkiye ve Halep civarında yoğun, Şam, Telkele, Kunteyra, Humus'da ise daha az kalmıştır. Türkmenlerin bir kısmı Cumhuriyet sürecinde 1945, 1951, 1953 ve 1967 yıllarında Türkiye'ye göç ederek Kırıkhan, İskenderun ve Adana'ya yerleşmiştir. Hatay bölgesine yoğun olarak göç eden Türkmenler 1977'de Kırıkhan ve 1994 ise, İskenderun'da Bayır-Bucak Türkleri Yardımlaşma Derneğini kurmuştur. Bu hadise Türkmenlerin Suriye içindeki toraklarını ve yaşamlarını özlediklerinin bir göstergesi olmuştur (Baca,1995:343).

Suriye Türkmen nüfusu asimile etmeye çalışmıştır. Gerek II.Dünya Savaşı'nın baskıları ve gerekse soğuk savaş dönemindeki Suriye politikası nedeniyle Türkmenler siyasi ve kültürel faaliyetlerde bulunamamışlardır. Hatta Suriye Hükümeti Türkiye sınırına yakın yerlerde oturan Türkmenleri geri çekerek sınırda 10 km.lik güvenlik şeridi oluşturmuştur. Suriye Türkleri, Baas Partisi'nin iktidarı ele geçirmesi ile birlikte ülkede yükselmeye başlayan Arap milliyetçiliği çerçevesinde nüfus sayımlarında kayıtlara yalnızca "Müslüman" olarak geçirilmiştir. 1971'den sonra iktidara gelen Hafız Esad döneminde ise Suriye'de uygulanan baskı giderek artmıştır (Şalvarcı, 2003: 47,151,311)

II.Dünya savaşı sonrasındaki süreçte Suriye'deki Türkmen nüfusu ile ilgili iki ülke arasında belirgin bir siyasi mesele meydana gelmemiştir. Türkiye Suriye'deki Türkmen nüfusu ile yakından ilgilenememiş, kültürel yardım yapılamamış ve oradaki Türkmenler kendi kaderleriyle baş başa kalmıştır.

SONUÇ

II. Dünya Savaşı sonrasında Suriye kendi iç yapılanmasına ağırlık vererek rejim ve devlet geleneğini oluşturmaya çalışmıştır. Türkiye ile Suriye'nin bu dönemde dış siyasette pek sıcak ilişkileri olmamıştır. Bunun en büyük nedeni Hatay meselesidir. Hatay'ın referandum ile Türkiye'ye dahil olmasını hazmedememiş ve her zaman geri almanın planları içinde olmuştur. Türkiye II. Dünya Savaşı sonrası ABD yanlı bir dış siyaset izlemeye başlamıştır. Türkiye'nin 1948 yılında İsrail Devleti'nin kurulması ile başlayan Arap- İsrail Savaşlarında ABD ve İsrail'i destekler bir siyaset izlemesi Suriye'yi oldukça tedirgin etmiştir. Rusya bu tedirginlikle SSCB'ye doğru yaklaşmıştır. Böylece Türkiye ile Suriye arasındaki siyasi ilişkiler ABD ve SSCB endeksli gelişmiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında Suriye içindeki Türk nüfusu Türkiye için bir tampon bölge olmuştur. Fakat Türkiye bu ülkedeki Türk nüfusunun meseleleri ile ilgilenememiştir. Bu süreçte Türkiye'nin Suriye ile Fırat ve Dicle ırmaklarının suları nedeniyle oluşan su problemi yanında sınır problemi de olmuştur. Özellikle Suriye PKK terör örgütüne destek vermiş ve Yunanistan'la işbirliği içine girerek Türkiye'yi tınlamaz ve hatta tehdit edici davranışlara girmiştir. Bu nedenle Suriye Türkiye ile olan ilişkisinde gerginliği giderek tırmandırmıştır. 1990 sonrasında SSCB'nin çözülmesi ile dış siyasette yalnız kalan Suriye Türkiye ile siyasi ilişkilerine önem vermeye başlamıştır. Gerek PKK ve gerekse su meselelerinde daha ılımlı ve işbirliğine dayalı bir dış politika izlemeye başlamıştır.

KAYNAKÇA

- ARMAOĞLU, F., "Orta-Doğu'da Silah Dengesi ve Türkiye'nin Yeri", *M. K. Endüstrisi Semineri*, Ankara.
- ARMAOĞLU, F., (1984). *20.Yüzyılda Türk Siyasi Tarihi*, Ankara T. İş Ban.Yay.
- ARMAOĞLU, F., (1991). *Filistin Meselesi ve Arap İsrail Savaşları, 1948-1988*, Ankara T.İş Bankası Yay.s.28-93.
- BACA, M., (1995). "Türkiye'nin Güvenlik Çemberi", "Türk Dış Politikası", *Yeni Türkiye* 3, S.3.
- CAN, M., (1993). *Ortadoğu'da Amerikan Politikası*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- ÇAŞIN, M., (1995). "Suriye Silahlı Kuvvetleri", *Avrasya Dosyası Suriye Özel Sayısı*, C.2,S.3, Ankara.
- GÖNLÜBOL, M, (1996). *Olaylarla Türk – Dış Politikası (1919- 1995)*, Siyasal Kitabevi, 9.Baskı, Ankara.
- GRESH, A & VIDAL, D., (1991). *Ortadoğu, Mezapotamya'dan Körfez Savaşı'na*, Çev.Hamdi Türe, Alan Yay.İstanbul.
- HALE, W, (2000) . *Türk Dış Politikası 1774-2000*, Çev:Petek Demir, Mozaik Yay., İstanbul.
- HINNEBUSCH, R., (1995). "Suriye'de Devlet ve Sivil Toplum", *Avrasya Dosyası*, C.2,S.3, Ankara.
- HOPKİRK, P., (1994). *İstanbul'un Doğusunda Bitmeyen Oyun*, Çev.Mehmet Harmancı, YeniYüzyıl Yayınları.
- KAFALI, M., (1973). "Suriye Türkleri", *Töre Dergisi*, Ankara.
- KİRİŞÇİOĞLU, F., (1995). "Suriye Türkleri", *Avrasya Dosyası*, C.2,S.3, Ankara.
- KOC AOĞLU, M., (1995). "Suriye ve PKK", *Avrasya Dosyası Suriye Özel Sayısı*, C.2,S.3, Ankara 1995.
- KOC AOĞLU, M., (1995b). "Suriye ve PKK", *Avrasya Dosyası Suriye Özel Sayısı*, C.2,S.3, Ankara 1995.

- KÖNİ, H., (1996). "Körfez Savaşı Sonrasında Türkiye", *Avrasya Dosyası*, C.3,S.1, Ankara.
- KÖNİ, H., (1995). "Büyük Suriye Projesinin Tarihi Gelişimi", *Avrasya Dosyası*, C.2,S.3, Ankara.
- KÖNİ, H., (1995b). "Yeni Uluslararası Düzende Türk-ABD İlişkileri", *Türk Dış Politikası*, Yeni Türkiye 3, S.3.
- KÜRKCÜOĞLU, Ö., (2002). "Türk dış politikasının ana ekseninde tarih, coğrafya ve konjonktür iç içe olmak zorundadır!", *Türkiye Günlüğü*, S.68.
- LAWSON, Freed H., (1995). "İçte Kabuk Değiştiren Suriye", *Avrasya Dosyası*, C.2, S.3, Ankara.
- MCGHEE, G., (1992). *ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu*, Bilgi Yayınevi, İstanbul.
- Musevilerle 500 Yıl*, (1992). Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- OKÇU, M., (1993). "Türkiye ve Komşuları-İrak ve Suriye", *Savunma ve Havacılık*.
- ÖZEL, S., (2002). 105 Yıllık Mesele, *Türkiye Günlüğü*, S.68.
- SANDER, O., (1998). *Siyasi Tarih, 1918-1994*, 7.Baskı, İmge Yay., Ankara.
- SANDER, O., (1998b). *Türkiye'nin Dış Politikası*, 2.Baskı. Ankara.
- SEZGİN, F., (1996); "Kürt Devletinin Hamisi: Çekiç Güç", *Avrasya Dosyası*, C.3,S.1, Ankara.
- SHAW, S, J. SHAW & E. Kural, (2000). *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, II.Cilt, e Yay., İstanbul.
- SOMEL, S., (1995). "Arap Eyaletleri ve Günümüz", "Türk Dış Politikası", *Yeni Türkiye* 3, S.3.
- SOYSAL, İ., (1995). "Ortadoğu", "Türk Dış Politikası", *Yeni Türkiye* 3, S.3.
- ŞALVARCI, Y., (2003). Pax Aqualis, Türkiye- Suriye- İsrail İlişkileri, Su Sorunu ve Orta Doğu, *Zaman Kitabevi*, İstanbul.
- TARTANOĞLU, A., (1990); *Irak, Saddam, Körfez*, Ankara.
- ÜLKER, İ., (1995). "Baas Partisi İdeolojisi", *Avrasya Dosyası*, C.2,S.3, Ankara.

İLETİŞİM ADRESİ

Ankara.Yrd.Doç.Dr.Yüksel KAŞTAN (Z.K.Ü.)
kastanyuksel@hotmail.com

BASINDAKİ YANSIMALARIYLA AİLE İÇİ ŞİDDET

Yrd.Doç.Dr.Enver SARI
Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi

ÖZET

Bu araştırmanın amacı (1) 2004-2005 yılları arasında aile içi şiddette yönelik haberlerin gazetelere nasıl yansıdığını incelemek ve (2) bu haberleri, olayın türü, uygulayana, ortaya çıkma nedeni, sonuçları ve kullanılan aracı dikkate alarak değerlendirmektir. Bu çalışmada "döküman incelemesi tekniği" kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Cumhuriyet, Milliyet ve Zaman gazetelerindeki 2004-2005 yılları arasında yer alan basit tesadüfi örnekleme ile seçilen 191 aile içi şiddet haberi oluşturmaktadır. Aile içi şiddetle ilgili en çok haberin Milliyet gazetesinde yer aldığı, en az haberin ise Cumhuriyet gazetesinde yer aldığı görülmektedir. Aile içi şiddet haberlerinde en az görülen özellik kınayıcılık, en çok görülen özellik ise yorumsuzluk olarak görülmektedir. Aile içinde şiddeti en çok uygulayan babadır. Gazetelerdeki aile içi şiddetle ilgili haberlerin büyük oranı fiziksel şiddetle ilgilidir. Ailede şiddet olayının ortaya çıkmasının nedeni olarak en çok psikolojik neden belirtilmiştir. Ailede şiddet olayında kullanılan araç olarak büyük oranda silah görülmektedir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre gazetelere daha çok kınayıcı haber yapmaları önerilerek toplumsal duyarlılığın artırılması önerilmektedir. Bununla birlikte yasal düzenlemeler ve anne-baba eğitimi ve özellikle babaların bu eğitime katılımlarının sağlanması önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Aile içi şiddet, Gazeteler, Sosyal duyarlılık

WITH THE REFLECTIONS ON THE PAPERS INTRAFAMILY VIOLENCE

ABSTRACT

The purpose of this study is to analyse how the news about intrafamily violence is reflected in the newspapers between the years 2004-2005 and to evaluate the news taking into consideration the sort of the incident, the holder of it, the reason why it come out, consequences and means used. In this study "document analysis technique" has been applied. 191 intrafamily violence news in Cumhuriyet, Zaman and Milliyet newspaper; selected with simple coincidental exemplification, forms the basis of this survey. It is obvious from the method examples that most news about domestic violence was in the Milliyet where as the least number of news took part in the Cumhuriyet. It is also seen that the least witnessed feature of intrafamily violence news is condemnation while the most seen feature happens to be "no comment" approach. The "father" is the main source of violence within the family. A considerable portion of the news on domestic violence is physical. It has also been stated that the reason why the incident of domestic violence comes out is mostly psychological. Pistol being regarded the main equipment. According to the findings of the study, by recommending the newspapers to condemn such news more, it is suggested that social sympathy be raised. Besides, it is advised that legal proceedings and parent education specifically the participation of the fathers in this scheme be maintained.

Keywords: Intrafamily violence, Newspapers, Social sympathy